

Lietuvos grupės Helsinkio pasitarimo Baigiamojo akto nutarimams remti dokumentas Nr. 17*

Tarptautiniams vaiko metams

1. Kandidatui į SSKP CK Politbiuro narius, SSRS Ministrų Tarybos pirmininko pirmajam pavaduotojui, komisijos Tarptautinių vaiko metų renginiams SSRS organizuoti pirmininkui K. Tichonovui ir jo padėjėjai V. Tereškovai

2. Pasaulinės konferencijos tarptautinio parengiamojo komiteto pirmininkei, Tarptautinės demokratinės moterų federacijos prezidentei Fridai Braun

3. JTO generaliniam sekretoriui K. Valdheimui

4. JUNESKO generaliniam direktoriui A. M. Bou

5. Pasaulinės Taikos Tarybos prezidentui R. Čandrai

6. Nevyriausybių organizacijų komiteto Tarptautinių vaiko metų renginiams organizuoti pirmininkui Džozefui Mormanui

7. Pasaulinės sveikatos apsaugos organizacijos direktoriui H. Maleriui

8. JTO Generalinės Asamblėjos XXXIV sesijos pirmininkui, Nuolatinio komiteto nepriklausomybės suteikimo kolonijų šalims ir tautoms klausimais pirmininkui Salimui A. Salimui

9. SSRS vyriausybei

10. Tarptautinės moterų lygos už taiką ir laisvę generalinei sekretorei Editai Kalantain

11. Europos tautinių jaunimo komitetų tarybos prezidentui E. Melkertui

12. Pasaulinės demokratinio jaunimo federacijos prezidentui R. Otonui

13. Tarptautinės studentų sąjungos prezidentui M. Štepanui

1979-ieji metai – Tarptautiniai vaiko metai.

JTO Generalinės Asamblėjos 1959 m. lapkričio 20 d. paskelbtoje Vaiko teisių deklaracijoje sakoma:

„Principas 2.

Įstatymu ir kitomis priemonėmis vaikui turi būti garantuota speciali apsauga ir suteiktos galimybės bei palankios sąlygos vystytis fiziškai, protišcai, dvasiškai ir socialiniu atžvilgiu sveikomis bei normaliomis laisvės ir orumo aplinkybėmis“.

Metų užduotis – atkreipti pasaulio visuomenės dėmesį į vaikų padėtį įvairiuose regionuose, pasikeisti patirtimi, kaip sprendžiamos vaikų problemos, numatyti būdus teikti skubią pagalbą ten, kur ta pagalba būtina.

* Šis dokumentas nepateko į LGGRTC 1999 m. išleistą leidinį „Lietuvos Helsinkio grupė“. Dokumentą žurnalui pateikė Algirdas Statkevičius. Versta iš rusų kalbos. – Red.

Malonu, kad Jūs dalyvaujate šiame renginyje. Mes manome, kad didžiausias vaiko priešas mūsų Lietuvos respublikoje yra alkoholizmas, kuris plinta juo labiau, kuo labiau smunka žmonių kultūringumas.

Kultūringu žmogumi mes laikome tą, kuris nėra agresyvus kitiems ir sau.

Girtaujantis žmogus žudo save kaip asmenybę, griaua kūdikių ir netgi dar negimusių vaikų sveikatą. Dėl to Lietuvoje kasmet gimsta daug silpnapročių vaikų (oligofrenų). Daugėja pagalbinių mokyklų debilams. 1950 m. jų buvo tik 5, o 1979 m. – jau 50, jose mokosi beveik 11 tūkst. mokinių. Beveik kas dešimta aštuonmetė mokykla tapo pagalbine.

Lietuvos centrinės statistikos valdybos viršininko duomenimis, silpnapročių vaikų nuo 1950 m. iki 1978 m. padaugėjo daugiau kaip dvylika kartų.

Pedagogikos mokslinio tyrimo instituto direktorius Vaitkevičius savo paskaitoje 1979 m. rugsėjo mėnesį teigė, kad 87 proc. pagalbinių mokyklų mokinių yra alkoholikų vaikai.

Be to, girtaujantys tėvai savo vaikus skriaudžia visapusiškai: atima galimybę normaliai maitintis, deramai rengtis, sugriauna jaukią atmosferą, kuri turi vaikus gaubti namuose. Girti tėvai pažeidžia namų ramybę, terorizuoja ir muša vaikus, išveja juos iš namų arba sudaro tokias sąlygas, kad jie patys išeitų, ir tuo dažnai pastūmėja juos į nusikaltimus. Daugybė vaikų tampa našlaičiais dėl girtų tėvų mirties, skyrybų ir pusiau skyrybų.

Alkoholizmas skatina blogus įpročius, dėl jo padaroma daugiau kaip pusė visų nusikaltimų ir susergama sunkiomis ligomis, plinta seksualinis palaidumas, veneros ligos ir t. t.

Apskritai nėra kito tokio demoralizuojančio, kultūrą žudančio veiksnio, kaip nesaikingas alkoholinio narkotiko vartojimas.

Nepaisant to, dabartinė Lietuva valdžia stengiasi parduoti gyventojams kuo daugiau alkoholinių gėrimų.

Kodėl taip yra? Gana išsamų atsakymą į šį klausimą duoda istoriniai faktai.

1939 m. spalio 10 d. tarp nepriklausomos Lietuvos ir Sovietų Sąjungos buvo pasirašyta savitarpio pagalbos sutartis. Pagal tą sutartį SSRS buvo suteikta teisė turėti Lietuvoje karines bazes su 20 tūkst. karių. Minėtos sutarties 2 straipsnyje sakoma: „Lietuvos respublika ir Tarybų Sąjunga pasižada teikti viena kitai visokią pagalbą, įskaitant čia ir karinę, Lietuvos užpuolimo ar jos užpuolimo grasymo atveju, o taip pat TSRS užpuolimo ar užpuolimo grasymo per Lietuvos teritoriją iš bet kurios Europos valstybės pusės“.

Sovietų Sąjungos vardu sutartį pasirašė Liaudies Komisarų Tarybos pirmininkas ir užsienio reikalų komisaras V. Molotovas (Lietuvos TSR istorijos šaltiniai, 1961, t. 4, p. 731).

Kaip matome, sutarties tekstas skambėjo labai gražiai.

Bet daugiau negu negražiai skambėjo to paties V. Molotovo laiškas, parašytas lygiai prieš dvi dienas hitlerinės Vokietijos pasiuntiniui Maskvoje Šulenbergui. Pateikiame visą to laiško tekstą.

„Maskva, 1939 m. spalio 8 d.

Slaptai

Pone Pasiuntiny!

Turiu garbę patvirtinti, kad pagal slaptą papildomą protokolą, pasirašytą rugsėjo 28–29 d. tarp SSRS ir Vokietijos, galioja toks susitarimas dėl Lietuvos:

1. Lietuvos teritorija, minėta protokole ir pažymėta prie protokolo pridėtame žemėlapyje, nebus okupuota tuo atveju, jei Lietuvoje bus dislokuota Raudonoji armija.

2. Vokietijos kompetencijai lieka pasirinkti datą, kada bus įgyvendintas šis susitarimas – minėta Lietuvos teritorija prijungta prie Vokietijos.

Prašau Jus, pone Pasiuntiny, priimti mano didžiausią pagarbą.

V. Molotovas“

1940 m. birželio 15 d. SSRS su įvestos kariuomenės pagalba okupavo Lietuvą ir netgi tą jos dalį, kurią turėjo okupuoti Vokietija. Todėl pagal 1941 m. sausio 10 d. sutartį, kurią pasirašė tas pats V. Molotovas ir Ribbentropas, SSRS įsipareigojo sumokėti Vokietijai 7,5 milijono dolerių – lygiai tiek pat, kiek JAV sumokėjo carinei Rusijai už Aliaską.

Taip dvi valstybės vedė tarpusavy vergvaldiškas derybas.

Taip buvo pažeista Lietuvos ir Sovietų Rusijos taikos sutartis, pasirašyta 1920 m. liepos 12 d. Taip rusų okupantai pavergė lietuvių tautą, atėmė iš lietuvių tautos teisę būti savo tėvynės ir savo likimo šeimininke, panaikino ekonominę, politinę, kultūrinę ir kitokį Lietuvos savarankiškumą ir pavertė Lietuvą kolonija. Nuo to laiko Lietuvos dehumanizavimo procesas vis plečiasi, sparčiai didėja dvasinis ir fizinis Lietuvos vaikų išsigimimas.

Kokią reikšmę tautos blaivybei, jos kultūros ugdymui turi blaivybės draugijos, lietuvių tauta labai gerai žino iš kovos su rusų okupantais praeitame šimtmetyje.

„Pajamos iš degtinės, iki blaivybės sąjūdžio sudariusios apie 40 % Rusijos imperijos pajamų, labai sumažėjo (vien Kauno gub. 1860 m. jos buvo beveik 9 kartus mažesnės negu 1858 m.). Blaivybės draugijos caro valdžios buvo laikomos nelegaliomis organizacijomis“ (Lietuviškoji tarybinė enciklopedija, 1977, t. 2, p. 185).

Nepriklausomoje Lietuvoje taip pat nuolat veikė Blaivybės draugija. Tautos blaivybės reikalams buvo leidžiamas žurnalas „Blaivybė ir sveikata“.

Lietuvos nepriklausomybės gyvavimo laikotarpiu kiekvienam gyventojui teko 2,5 litro degtinės, dabar – 25 litrai ir daugiau. Pavyzdžiui, 1978 m. Vilniaus politinio švietimo namuose apie 100 žmonių auditorijai kalbėjęs Klaipėdos propagandininkas viešai pareiškė, kad Klaipėdoje kiekvienas gyventojas išgeria 40 litrų degtinės.

Lietuvos valdžia visomis priemonėmis stengiasi nuslėpti nuo gyventojų, kiek parduodama degtinės.

1979 m. rugsėjo 19 d. Lietuvos centrinės statistikos valdybos atsakingoji darbuotoja Brancovskaja ir Prekybos ministerijos Maisto prekių valdybos viršininko pavaduotojas į klausimą, kiek praėjusiais ir šiais metais parduota alkoholinių gėrimų (šios žinios reikalingos organizuojant Tarptautinių vaiko metų renginius), atsakė beveik tais pačiais žodžiais: „Tokius duomenis skelbti griežčiausiai uždrausta“.

Negana to, neleidžiama atgaivinti Blaivybės draugijos veiklą ir kartu veiksmingai kovoti su alkoholizmu, nors trukdyti tokios draugijos veiklai nedrįso net hitleriniai okupantai.

Aktyvų kovotoją su alkoholizmu valdžios organai visada laiko priešu, žmogumi, kuris dalyvauja antisovietinėje veikloje. Kaip parodė kratos, kurias 1979 m. spalio 3–5 d. Vilniuje atliko valstybės saugumo organai, antialkoholine tema parašyti straipsniai buvo konfiskuoti. Buvo konfiskuotas net platus kreipimasis Tarptautinių vaiko metų proga į SSRS vyriausybę ir į daugelį tarptautinių organizacijų. Apskritai antiokupacinė-antialkoholinė veikla čia laikoma antisovietine, antivalstybine.

Kurti kultūrą – tai kurti normalų žmogų ir sudaryti jam būtinas normalias gyvenimo sąlygas.

Tačiau didelis suvartojamo alkoholio kiekis nuolat demoralizuoja dabar gyvenančius žmones ir net būsimąsias kartas. Be to, neturintys normalių sąlygų žmonės negali kurti normalaus gyvenimo nei dvasiškai, nei materialiai.

Štai kodėl nuo 1940 m. birželio 15 d. velkanti svetimšalių jungą lietuvių tauta ne tik negali kelti savo žmogiškosios kultūros, bet ir nepajėgia sustabdyti jos smukimo.

Rugsėjo 7 d. Maskvoje prasidėjo pasaulinis forumas Tarptautiniams vaiko metams. Jame N. Tichonovas kalbėjo, kad SSRS labai daug daroma vaikų gerovei: „Vien šiais metais pastatyta šimtai naujų mokyklų, tūkstančiai vaikų darželių ir lopšelių, gerėja vaikų medicininis aptarnavimas“.

Bet ką duoda daugybei kasdien gimstančių oligofrenų (debilų, imbecilų, idiotų) tie šimtai mokyklų, vaikų darželių ir lopšelių, medicinos pagalbos gerinimas? Nieko.

Bolševikiniai propagandininkai vaikus vadina vienintele privilegijuota klase Sovietų Sąjungoje. Vienintelė tokia klasė SSRS yra tik socialkomunistiniai aktyvistai. Tik jiems ir jų vaikams prieinama specialių paslaugų sistema („spec.“ gydymas, „spec.“ poilsis, „spec.“ tiekimas...).

Klasinė, politinė, tautinė nelygybė sunkia našta slegia tėvus ir ypač jų vaikus.

Masiniai Lietuvos gyventojų trėmimai į Sibirą ir kitas Rusijos vietas baisiausių padarinių turėjo daugiausia kaip tik vaikams. Šis nusikaltimas žmonijai taip ir nebuvo panaikintas, visiškai pasmerktas. Dabartinį jaunimo dorovinio auklėjimo lygį geriausiai rodo nuolat didėjantis nusikalstamumas, alkoholizmas.

Etika dėstoma tik vienoje iš dešimties mokyklų ir tik eksperimentiniu būdu.

Vilniaus pedagoginiame institute nestudijuojama etika, studentai gauna nepakankamai socialinės psichologijos, profesinio orientavimo žinių, turi paviršutiniškus užklasinės veiklos įgūdžius (Tarybinis mokytojas, 1971, liepos 14).

Vaikų teisės pažeidinėjamos daugelyje sričių. Mokymo sistema grindžiama ateistiniu principu, todėl tikintys tėvai negali lavinti savo vaikų tokiose mokyklose, kurios būtų artimos jų pačių pasaulėžiūrai.

Pastaruoju metu intensyviai brukama rusų kalba aukštosiose, vidurinėse mokyklose ir net vaikų darželiuose. Sąjunginės Taškento konferencijos rekomendacijos atskleidžia plačias galimybes iki šiol neregėtai rusifikacijai. Šioje srityje ypač daug dėmesio skiriama ikimokyklinio amžiaus vaikams. Patys sovietiniai pedagogai ir psichologai įrodė, kad dvikalbystė yra žalinga protiniam vaiko ugdymui ir gimtosios kalbos įgūdžių formavimui. Nesunku įsivaizduoti, kiek žalos padarys sumanymas primesti svetimos kalbos mokymą vaikams nuo penkerių metų amžiaus.

Lietuvos vidurinėse mokyklose kai kurie dalykai dėstomi paviršutiniškai. Vadovėliuose klasuojama Lietuvos istorija, lietuvių kalbai skiriamų pamokų skaičius visą laiką mažinamas (pavyzdžiui, šiuo metu lietuvių kalbai skiriama beveik tiek pat valandų, kiek ir rusų kalbai).

Sveikinime tarptautinei konferencijai „Už taikią ir laimingą visų vaikų ateitį“ L. Brežnevas rašė: „Tik taikos sąlygomis įmanomas visavertis, harmoningas augančiosios kartos auklėjimas ir lavinimas. Kovoti dėl laimingos vaikystės reiškia tuo pat metu stiprinti taiką, tautų nacionalinę nepriklausomybę ir saugumą...“

Mes visiškai pritariame šiai nuomonei. Šią nuomonę laikome leninine, sovietine ir žmogiška. Mes norime, kad šie L. Brežnevo žodžiai kuo greičiau taptų tikrove SSRS.

Prieš du mėnesius 50 lietuvių, latvių ir estų kartu su grupe maskviečių, vadovaujami Nobelio taikos premijos laureato A. Sacharovo, kreipėsi į SSRS vyriausybę prašydami viešai pasmerkti gėdingą, nusikalstamą, antisovietinį ir drauge antilenininį Stalino ir Hitlerio sąmokslą. Pareikalavo paskelbti jį negaliojančiu nuo jo pasirašymo dienos ir grąžinti nepriklausomybę Baltijos tautoms. Tačiau SSRS vyriausybė kol kas neatkreipė į tai dėmesio ir nedavė jokie atsakymo. Užuot patenkinus teisėtus reikalavimus, pradėta persekioti asmenis, pasirašiusius šį kreipimąsi.

Mes džiaugiamės, kad Azijoje, Afrikoje ir Lotynų Amerikoje jau beveik visiškai panaikintas kolonializmas. Bet kartu mes labai sielojamės, kad Europos centre grupė aukštos kultūros tautų iki šiol velka kolonijinės vergovės jungą.

Mes norime, kad viso pasaulio vaikai pirmiausia turėtų:

1. Galimybę būti normaliais žmonėmis tiek dvasiškai, tiek fiziškai.

2. Normalias gyvenimo sąlygas, kurias laiduoja besąlygiškas visų pagrindinių žmogaus ir tautos teisių laikymasis.

Mes manome, kad kuo greičiau visa tai bus padaryta, tuo geriau bus viso pasaulio vaikams.

Todėl mes kreipiamės į Jus ir prašome negailėti pastangų, kad jau šiais metais, t. y. Tarptautiniais vaiko metais, būtų įgyvendinta svarbiausia sąlyga tautoms ir kartu jų vaikams vystytis – suteikta visiška nepriklausomybė Lietuvai, Latvijai ir Estijai.

Kol Baltijos tautoms nebus suteikta nepriklausomybė, kol jos nebus išvaduotos iš kolonializmo jungo – visos kalbos apie vaiko teisių užtikrinimą liks tik tuščia demagogija, kuria siekiama atitraukti pasaulio visuomenės dėmesį nuo esminių dekolonizacijos problemų.

K. Marksas kadaise rašė, kad galima būti gyvuliu – nusigręžti nuo kitų žmonių kančių ir vaikytis tik sau naudoms.

Mes tikime, kad nė vienas iš Jūsų neatsisakysite žmogiškumo jų atžvilgiu ir nė vienam iš Jūsų mes negalėsime pritaikyti cituotų K. Markso žodžių.

Ona Lukauskaitė-Poškienė

Algirdas Statkevičius

Lietuvos grupė Helsinkio pasitarimo Baigiamojo akto nutarimams remti